

Vergaderjaar 2022–2023

36 261

Initiatiefnota van het lid Verkuijlen over de aanwas van jongeren in de criminaliteit: «Opvoeden die handel»

Nr. 3

BRIEF VAN DE MINISTERS VAN JUSTITIE EN VEILIGHEID EN VOOR RECHTSBESCHERMING

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 20 maart 2023

Het Tweede Kamerlid Verkuijlen (VVD) heeft in zijn initiatiefnota «Opvoeden die handel» (Kamerstuk 36 261, nr. 2) zestien voorstellen geformuleerd om de aanwas van jongeren in de criminaliteit terug te dringen. De initiatiefnota is in de procedurevergadering van 7 december 2022 besproken door de vaste commissie voor Justitie en Veiligheid en heeft geleid tot het verzoek een kabinetsreactie op te stellen. Met genoegen voldoen wij aan dit verzoek.

1. Inleiding

1.1 Jeugdcriminaliteit

In zijn initiatiefnota uit de heer Verkuijlen zorgen over de jeugdcriminaliteit. Met veel waardering hebben wij kennisgenomen van zijn analyse en voorstellen om de aanpak te verbeteren. Weliswaar is de jeugdcriminaliteit de afgelopen decennia in absolute aantallen gedaald en heeft de in 2020 gesignaleerde lichte stijging van het aantal minderjarige verdachten zich niet doorgezet. Toch is sprake van een toename van een kleine maar zorgwekkende groep jongeren die persisteren in het plegen van ernstige feiten, zoals (vuur)wapen-, drugs- en geweldsdelicten.¹ Deze ontwikkeling concentreert zich vooral bij bepaalde kwetsbare jongeren in een beperkt aantal wijken: bijna 25% van de geregistreeerde jeugdcriminaliteit wordt gepleegd in 1% van de 13.600 buurten in Nederland en bijna 66% van de jeugdcriminaliteit vindt plaats in 10% van deze buurten.²

Dit stelt ons voor grote maatschappelijke uitdagingen. Samen met de betrokken (operationele) partners willen we voorkomen dat kinderen, jongeren en jongvolwassenen in een kwetsbare positie in de criminaliteit

¹ Kamerstuk 28 741, nr. 81.

² Kamerstuk 28 741, nr. 90.

belanden, daar steeds verder in verstrikt raken en uitgroeien tot geharde criminelen. Het kabinet investeert fors in de preventie van jeugdcriminaliteit.³ Met het extra geld dat in het coalitieakkoord is gereserveerd, zetten we vanaf vorig jaar € 60 miljoen in, oplopend naar € 143 miljoen structureel vanaf 2025. Hiermee investeren we voor het eerst structureel in de preventie van (georganiseerde en ondermijnende) jeugdcriminaliteit. Het programma Preventie met Gezag krijgt ten eerste vorm in een brede, domein-overstijgende preventieve aanpak in wijken waar de jeugdcriminaliteit hardnekkig is en de sociale problemen zich opstapelen. We bevorderen de leefbaarheid en veiligheid in deze wijken en versterken de justitiële functies in de wijk. Deze aanpak is in 2021 gestart in zestien focusgebieden van vijftien gemeenten en inmiddels uitgebreid met vier gemeenten.⁴ Dit jaar volgt de gefaseerde uitbreiding naar aanvullende gemeenten waar de problematiek het grootst is en waar een domein-overstijgende aanpak het meeste verschil kan maken.⁵ In aanvulling hierop voorzien we ten tweede in een flexibele aanpak gericht op gemeenten en gebieden met specifieke en/of urgentie problematiek op het gebied van jeugdcriminaliteit. Ook deze pijler is in gang gezet en beoogt de lokale inzet zoveel mogelijk impact te geven en de effectiviteit van de investeringen en interventies te vergroten, te meten en zichtbaar te maken. Ten slotte zetten we in op het versterken van de jeugdstrafrecht-keten. Over de voortgang in deze drie pijlers voor het tegengaan van de (georganiseerde en ondermijnende) jeugdcriminaliteit wordt de Tweede Kamer voor het zomerreces geïnformeerd.

1.2 Het netwerk rond jongeren

Kinderen en jongeren moeten zich in hun jeugd jaren lichamelijk, emotioneel, sociaal en intellectueel ten volle kunnen ontwikkelen. Zij gedijen in een veilige, gezonde en kansrijke omgeving. Er zijn echter veel risicofactoren die een optimale ontwikkeling kunnen schaden en kunnen leiden tot grensoverschrijdend gedrag, waaronder het plegen van strafbare feiten. Ten eerste zijn deze risicofactoren gelegen in individuele aspecten als gedragsproblemen of een lichte verstandelijke beperking. Ook riskant gedrag als middelenmisbruik of wapenbezit kan van invloed zijn. Op het niveau van onderwijs spelen ten tweede factoren als spijbelen en vroegtijdig schoolverlaten. Ten derde zijn er risicofactoren verbonden aan een problematische gezinssituatie, gebroken gezinnen en opvoedingsonmacht van de ouders, die ook kunnen culminereren in een intergenerationele overdracht van problemen. De sociale omgeving, zoals het hebben van «foute vrienden», vormt een vierde categorie risicofactoren. En ten vijfde kan de fysieke omgeving crimineel gedrag bevorderen. Hieronder vallen aspecten als verloedering van de wijk, hoge criminaliteitscijfers, werkloosheid, gebrek aan sociale cohesie en aan informele sociale controle.⁶

De sociale omgeving kan in sterke mate bijdragen aan de preventie van strafbaar gedrag door jongeren. In de eerste levensjaren van het kind zijn het vooral de ouders of verzorgers die hierop bijsturen en ingrijpen. Naarmate de jongere naar zijn volwassenheid toegroeit, neemt de invloed van zijn omgeving toe, van andere gezinsleden, familie en vrienden tot de

³ Kamerstuk 28 741, nr. 86.

⁴ Deze gebieden zijn geprioriteerd in het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid. Uit de Leefbaarometer blijkt dat de veiligheid en leefbaarheid in deze gebieden in deze gemeenten in verregeande mate onder druk staan.

⁵ Uit beschikbare data van onder meer het CBS, de Veiligheidsmonitor, de Jeugdmonitor en politiedata blijkt dat niet alleen voornoemde negentien gemeenten te maken hebben met ernstige vormen van jeugdcriminaliteit in kwetsbare wijken.

⁶ Een uitgebreide beschrijving van risicofactoren staat in de verkenning «Jeugdcriminaliteit en opvoeding», Kamerstuk 28 741, nr. 79.

buurt, school en het verenigingsleven. Dit wordt treffend geschetst in de uitspraak *It takes a village to raise a child*. Ook in de initiatiefnota neemt deze notie een prominente plaats in. De ouders staan er niet alleen voor. Rond het gezin schetst de initiatiefnemer een netwerk van partijen die de ouders kunnen ondersteunen bij de opvoeding van het kind. Op school ziet hij een rol weggelegd voor docenten en op straat voor jeugdwerkers, wijkagenten en (op termijn) de lokale opsporing. Daarnaast pleit hij voor de inzet van effectieve interventies die ouders en hun kinderen bewust en weerbaar maken tegen de verleidingen van de criminaliteit. Voor jongeren die evenwel volharden in het plegen van strafbare feiten, past een stevige repressieve aanpak. Tegelijkertijd vraagt hij aandacht voor kwetsbare jongeren, die weliswaar «dader» zijn, maar mogelijk ook slachtoffer van criminele uitbuiting. Dit geldt in het bijzonder voor jongeren met een licht verstandelijke beperking. De initiatiefnota besluit met de mogelijkheden voor een succesvolle re-integratie in de samenleving. In deze rijke schakering aan «dorpsgenoten» rond het kind zijn verbeteringen in hun optreden en meer mogelijkheden tot interveniëren denkbaar, die in zestien voorstellen zijn vervat. In de hiernavolgende paragrafen gaan wij hierop in.

2. Het netwerk op straat: ken elkaar, nabijheid in de wijk

2.1 Jeugdagenten en lokale opsporing

Voorals in kwetsbare wijken kan het jongeren ontbreken aan een sociale omgeving waar voorbeeldgedrag en correctie van ongewenst gedrag vanzelfsprekend zijn. In die lacune zouden volgens de initiatiefnemer onder andere wijkagenten, ondersteund door wijkrecherche, kunnen voorzien, ware het niet dat de politie in het huidige tijdsgewricht kampt met een grote werkdruk en capaciteitsproblemen. Ter nuancering van deze passage wijzen we erop dat er structureel € 5 miljoen gereserveerd is voor de inzet van zo'n 40 extra agenten voor de aanpak van jeugdcriminaliteit in de twintig gebieden die in het kader van Preventie met Gezag geselecteerd zijn. De precieze invulling van deze versterking wordt op lokaal niveau bepaald. Ook investeert het kabinet meer in het algemeen in de veiligheid in wijken, nu er als gevolg van de motie van het lid Hermans middelen beschikbaar zijn gesteld om de komende jaren 700 extra agenten voor de wijk op te leiden.⁷ In hoeverre zij na de afronding in 2026 van hun basispolitieopleiding aangesteld worden voor de wijkgerichte aanpak van jeugdcriminaliteit, is ter bepaling aan de burgemeesters van de gemeenten in het gebied waarin de regionale eenheid de politietaken uitvoert, en de betrokken hoofdofficier van justitie.

De wijkagent vervult een signalerende en adresserende rol in de verbinding met de wijk en laat zich daarbij vanuit het basisteam door andere disciplines ondersteunen. Samen leveren zij een belangrijke bijdrage aan het wijkgerichte werken, zowel in de fysieke als online wereld. Tegen die achtergrond ligt het exclusief als jeugdagent inzetten van wijkagenten, zoals bepleit in de initiatiefnota, minder in de rede. Het gaat juist om het samenspel van rollen. Het leggen van contacten met scholen, de jeugd of horeca hoeft niet per se via de wijkagent tot stand te komen, maar kan bijvoorbeeld ook verlopen via agenten die een taakaccent jeugd hebben of zich bezighouden met een ondermijningsaanpak in de buurt. Daarbij kan de inzet van de politie ook gericht zijn op de online wereld. Voor de betrokken gezagen is het bovendien van belang dat ze bij de inzet van de politie zelf afgewogen keuzes kunnen blijven maken.

⁷ Kamerstuk 35 925, nr. 13.

2.2 Jeugdboa's

Vanwege de urgentie van de problematiek, die niet kan wachten op de beoogde uitbreiding van agenten, zijn in de initiatiefnota twee voorstellen geformuleerd om meer jeugdboa's te kunnen inzetten. Beide voorstellen beschouwen wij als een extra stimulans voor een effectieve inzet van jeugdboa's in de wijk. Jeugdboa's zijn reguliere buitengewoon opsporingsambtenaren met een boa-akte die zich specifiek richten op jeugd en jeugdoverlast. Ze hebben zich gespecialiseerd in het contact leggen en houden met jeugdgroepen en het in kaart brengen van de groepsdynamiek. In zijn eerste voorstel vraagt de initiatiefnemer de omscholing te stimuleren van daartoe geschikte boa's naar jeugdboa's. Om als jeugdboa werkzaam te zijn volgen boa's een training. Sinds 2023 is de training tot jeugdboa een (vrijwillig) onderdeel van de permanente her- en bijscholingscyclus (PHB). De jeugdboa is een van de onderwerpen waaruit boa's kunnen kiezen bij het vierde examenonderdeel van de PHB. Hiermee heeft de Exameninstelling Toezicht en Handhaving, die de onderwerpen selecteert, rekening gehouden met de grotere rol van jeugdboa's in de preventie van criminaliteit. De werkgever bekostigt de training. Sinds 2022 is er als gevolg van de motie van het lid Hermans structureel € 13 miljoen vrijgemaakt voor het bevorderen van extra boa-capaciteit bij gemeenten. Elke gemeente ontvangt hieruit een bedrag. Gemeenten kunnen deze gelden gebruiken om boa's te specialiseren tot jeugdboa. Op deze manieren wordt de inzet van jeugdboa's, zoals voorgesteld in de initiatiefnota, gestimuleerd.

Het tweede voorstel beoogt een extra financiële impuls te geven aan de inzet van jeugdboa's door € 10 miljoen uit de gelden van Preventie met Gezag te bestemmen voor de aanstelling van jeugdboa's in gemeenten. Dit is een begrijpelijk voorstel maar de praktijk is dat veel Preventie met Gezag gemeenten al jeugdboa's inzetten met de extra middelen.⁸ Het programma Preventie met Gezag heeft als uitgangspunt dat de lokale opgave centraal staat en maatregelen en interventies aansluiten bij de lokale behoefte, om zo te komen tot een integrale aanpak. Jeugdboa's zijn, zoals de initiatiefnemer stelt, de ogen en oren in de wijk en een belangrijke ondersteuning van de wijkagent, maar treden ook corrigerend op wanneer jongeren over de schreef gaan. Niet alleen door de inzet van jeugdboa's komt het gezag in de wijken terug, ook de versterking van het jongerenwerk in veel gemeenten draagt daaraan bij, net als de wijkgerichte inzet van het Openbaar Ministerie, de wijkrechtspraak en de (jeugd)reclassering ter voorkoming van recidive.

3. Het netwerk op school en thuis: ouderparticipatie

3.1 Scholen

Terwijl de politie, jeugdboa's, wijk- en jongerenwerkers op straat een sleutelrol vervullen bij het signaleren en voorkomen van jeugdcriminaliteit, kunnen in het sociale netwerk rond het kind ook scholen hieraan een bijdrage leveren en aldus de ouders ondersteunen in hun opvoedtaak. Bovendien kan jeugdcriminaliteit de school zelf raken. Uiteraard richten scholen zich in het verlengde van hun kerntaak op het voorkomen van risicofactoren als spijbelen en vroegtijdig schoolverlaten. Bovendien zijn docenten geoefend in het herkennen van «normafwijkend» gedrag. Docenten gebruiken, net als andere beroepskrachten die met jeugd werken, de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Dankzij deze meldcode kan bij signalen op dit gebied zo snel en adequaat mogelijk hulp geboden worden. Maar scholen doen méér. Via het

⁸ Het gaat om Breda, Groningen, Heerlen, Leeuwarden, Lelystad, Schiedam, Tilburg.

programma School en Omgeving, ook wel bekend als de Rijke schooldag, stimuleren ze talentontwikkeling met activiteiten als sport en cultuur. Met sterke rolmodellen zorgen ze daarbij voor een positieve invloed op het kind. Hoewel dit programma niet ten doel heeft normafwijkend gedrag te signaleren, is er wel een nauwe samenwerking met Preventie met Gezag, zodat deze programma's elkaar waar nodig en mogelijk kunnen versterken. Vaak overlappen de locaties waar School en Omgeving wordt uitgevoerd met de wijken waar Preventie met Gezag wordt ingezet. Een nauwe samenwerking van scholen met de gemeente, politie en zorgorganisaties is van belang, zodat ze snel en gericht kunnen doorverwijzen naar gespecialiseerde hulp.

Scholen besteden ook expliciet aandacht aan het voorkomen van crimineel gedrag, zoals via preventielessen van Halt of Wie grijpt in? van het Openbaar Ministerie. Zoals de initiatiefnota signaleert, kan jeugdcriminaliteit ook de school raken. Een veilige school is een belangrijke randvoorwaarde om goed te kunnen leren. Dit aspect is dan ook ingebed in de integrale aanpak van (sociale) veiligheid op scholen. Scholen hebben een plicht om te zorgen voor een (sociaal) veilige omgeving voor leerlingen en het onderwijspersoneel. Landelijk krijgen ze hierbij ondersteuning, kennis en instrumenten aangereikt via de Stichting School en Veiligheid. Deze stichting informeert hen bijvoorbeeld hoe ze op wapens en drugs kunnen controleren en hoe ze de politie kunnen betrekken bij de veiligheid. Specifiek voor het tegengaan van wapenbezit vormen scholen en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap waardevolle partners met wie we samenwerken in het actieplan Wapens en Jongeren.⁹ De gevraagde verlenging van dit actieplan nemen wij ter hand. We zullen uw Kamer over de uitwerking hiervan informeren in de beleidsreactie op de evaluatie van de uitgevoerde maatregelen. De veiligheid op en rondom scholen strekt echter verder dan het probleem van wapenbezit. Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap werkt momenteel aan de uitwerking van een versterking van de veiligheid op school, die vorig jaar reeds bij brief is aangekondigd.¹⁰ Daarin is onder meer voorzien in een meldplicht voor scholen na ernstige incidenten.

3.2 Ouders

Terecht benadruk de initiatiefnemer de rol van de ouders in het netwerk rond het kind. De ouders zijn immers primair verantwoordelijk voor de opvoeding en ontwikkeling van hun kind. Een falende opvoeding is een risicofactor voor het vertonen van crimineel gedrag bij kinderen. Andersom geldt een goede opvoeding, waarin de ouders duidelijke regels stellen, toezicht houden, affectie tonen en het kind in zijn ontwikkeling en normbesef stimuleren, als een beschermende factor. Aldus beschouwd kunnen ouders zowel de oorzaak als de oplossing voor strafbaar gedrag van het kind zijn. Zoals in de verkenning «Jeugdcriminaliteit en Opvoeding» uitgebreid beschreven is, zijn er enerzijds ouders die kampen met pedagogische onmacht, al dan niet in combinatie met een problematische gezinssituatie. Goede hulp en ondersteuning zijn dan geboden. In de praktijk blijken veel ouders van harte bereid hieraan mee te werken. Ze willen het beste voor hun kind. Anderzijds zijn er ook ouders die onwillig zijn de opvoeding in positieve zin bij te sturen om zo (herhaling van) delictgedrag te voorkomen. In gebroken zinnen klemt dit vaak des te meer. In de voornoemde verkenning zijn, mede geïnspireerd door de Britse aanpak, vier beleidslijnen voorgesteld om de betrokkenheid van ouders bij de preventie van delictgedrag van hun kind te vergroten: 1. betere opvoedondersteuning in een vrijwillig kader; 2. meer lokale

⁹ Kamerstuk 28 684, nr. 637.

¹⁰ Kamerstuk 31 293 en 31 289, nr. 653.

toepassing van de last onder dwangsom; 3. uitbreiding van de civiele aansprakelijkheid van ouders; 4. meer dwingend opgelegde vormen van ouderbetrokkenheid.¹¹ Deze voorstellen zien wij voor een belangrijk deel terug in de initiatiefnota.

3.3 Ouderbetrokkenheid via Halt

Om de betrokkenheid van ouders in het Halt-traject te vergroten zet het derde voorstel in de initiatiefnota in op de doorontwikkeling van de procedure Ouders aan Zet en het breed beschikbaar stellen van deze vorm van ondersteuning bij opvoedkundige taken naar analogie van het Britse *parenting contract*. Na de pilot met deze werkwijze in 2018 maakt Ouders aan Zet sinds enige tijd deel uit van de landelijk beschikbare Halt-methodiek, zodat het derde voorstel al onderdeel vormt van het ingezette beleid en de uitvoering. Wanneer een minderjarige verwezen is naar Halt voor een Halt-afdoening – een buitenstrafrechtelijke afdoening bij lichte vergrijpen voor minderjarigen –, dan kan ouders gevraagd worden een passende strafmaatregel vorm te geven en deze samen met hun kind uit te voeren. Door aldus ouderlijke betrokkenheid te stimuleren wordt ingezet op het vergroten van de opvoedvaardigheden van ouders en op het vergroten van de motivatie van het gezin om een positieve gedragsverandering teweeg te brengen en te behouden.

3.4 Financiële prikkels voor meer ouderbetrokkenheid

Financiële prikkels kunnen een stok achter de deur zijn, die ouders motiveert zich (meer) in te spannen om strafbaar gedrag van hun kind te voorkomen. Twee voorstellen voorzien in een aanscherping van deze financiële prikkels. Ten eerste oppert de initiatiefnemer in zijn vijfde voorstel om gemeenten te stimuleren tot de toepassing van een last onder dwangsom voor jongeren die over de schreef gaan. Daarbij pleit hij tevens voor het opstellen – in samenwerking met de gemeenten – van kaders, zoals het bepalen van het type delicten dat zich leent voor de last onder dwangsom en de waarborgen voor een prudente uitvoering. In enkele gemeenten wordt sinds enige tijd de last onder dwangsom opgelegd aan jongeren die zich schuldig maken aan messenbezit. De last wordt verbeurd, als zij voor de tweede keer met een wapen op zak aangehouden worden. In bijvoorbeeld Rotterdam is die last tot nu twee keer verbeurd. Deze maatregel is primair gericht op de overtreder en niet op diens ouders. De mate waarin de toepassing hiervan het gewenste effect sorteert, vergt nader onderzoek. Het opstellen van kaders voor een effectieve toepassing van de last onder dwangsom door gemeenten, inclusief de contra-indicaties zoals problematische schulden, zullen we op basis van de bij gemeenten opgedane ervaringen in samenwerking met het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid gestalte geven.

Een tweede extra financiële prikkel biedt het zesde voorstel met de uitbreiding van de «risicoaansprakelijkheid» voor ouders met kinderen tot 18 jaar. Dit voorstel nemen wij in overweging met een kanttekening. De initiatiefnemer spreekt namelijk over uitbreiding van de *risicoaansprakelijkheid*, maar noemt die in één adem met de «tenzij clausule», die duidt op *schuldaansprakelijkheid*.¹² Aangezien het hem erom te doen is alleen «ouders die participatie willens en wetens weigeren [...] te verplichten tot medewerking aan het voorkomen van (een herhaling van) strafbaar

¹¹ Kamerstuk 28 741, nr. 79.

¹² Zie pagina 5: «Wat de initiatiefnemer betreft zouden ouders (naast de kinderen zelf) ook risicoaansprakelijk moeten kunnen worden gesteld voor schade die hun kinderen aanrichten, inclusief kinderen in de leeftijd tot en met 17 jaar. Tenzij de ouders kunnen aantonen dat zij het gedrag van hun kind niet konden voorkomen (schuldaansprakelijkheid).»

gedrag van hun kinderen», gaan we ervan uit dat hij enkel een uitbreiding van de *schuldaansprakelijkheid* voor ogen heeft. Dit betekent dat ouders die er alles aan doen om hun kind op het juiste pad te houden, niet aansprakelijk kunnen worden gesteld voor het gedrag van kinderen van 14 jaar en ouder. Hiermee zou de regeling voor de aansprakelijkheid er als volgt uit komen te zien:

- Kinderen tot 14 jaar: alleen de ouders risicoaansprakelijk (= huidig recht).
- Kinderen van 14 en 15 jaar: kinderen én ouders schuldaansprakelijk (= huidig recht).
- Kinderen van 16 en 17 jaar: kinderen én ouders schuldaansprakelijk (= aanpassing van huidig recht, want momenteel zijn ouders van kinderen vanaf 16 jaar niet schuldaansprakelijk).

Deze uitbreiding van de civiele aansprakelijkheid kan een extra prikkel opleveren voor de ouders om zich in te zetten om delictpleging van het kind te voorkomen. Daarnaast wordt de verhaalsmogelijkheid van gedupeerden hiermee verruimd. Bij het in aanmerking nemen van dit voorstel dienen beleidsmatige vragen te worden beantwoord. De kern van deze vragen is of het voorstel daadwerkelijk geschikt is om het beoogde doel te bereiken. De verhouding tussen ouder en kind én die tussen ouder en verzekeraar zijn daarbij van belang. Wij zullen ons in dit licht nader beraden op het voorstel van de initiatiefnemer en zullen hier uiterlijk eind 2023 op terugkomen.

3.5 Dwingende vormen van ouderbetrokkenheid

Ten slotte zijn in de initiatiefnota twee voorstellen gericht op het creëren van meer dwingende vormen van ouderbetrokkenheid. In het vierde voorstel gaat het om het bevorderen van deze inzet, in het bijzonder voor ouders die wel kunnen, maar niet willen meewerken aan het voorkomen van strafbaar gedrag van hun kind. En in het zevende voorstel komt dit concreet tot uiting in het bevorderen, naar analogie van de Britse *parenting order*, dat de rechter ouders de verplichting kan opleggen om een cursus opvoedondersteuning te volgen. In Groot-Brittannië zijn met het aanbieden van opvoedondersteuning aan ouders relatief goede ervaringen opgedaan. Daarbij geniet opvoedondersteuning in een vrijwillig kader de voorkeur en boekt in de praktijk betere resultaten dan opvoedondersteuning in een gedwongen kader. Problematisch bij de introductie van een verplichting tot het volgen van een cursus opvoedondersteuning in het Nederlandse recht, zoals voorgesteld in de brief bij de verkenning «Jeugdcriminaliteit en Opvoeding», is dat deze opgenomen moet worden als bijzondere voorwaarde bij een voorwaardelijke veroordeling van het kind. Bij het niet-nakomen van deze verplichting door de ouders zou echter het kind bestraft worden en niet de ouders.

Er zijn echter wel andere meer dwingende mogelijkheden om ouders te betrekken en zo nodig te ondersteunen bij hun opvoedkundige rol. Allereerst geldt standaard een verschijningsplicht voor ouders bij een strafzaak tegen hun minderjarige kind. Daarnaast kan de rechter als bijzondere voorwaarde bij een voorwaardelijke veroordeling een vorm van jeugdhulp opleggen die gericht is op het functioneren van het gezinssysteem, waarbij de ouders actief betrokken worden. Voorbeelden daarvan zijn MST (Multi Systeem Therapie) en MDFT (Multi Dimensionele Familie Therapie). De jeugdreclassering heeft de regie op de uitvoering hiervan, in het kader van Toezicht en Begeleiding. Als sprake is van een structureel niet-meewerkende ouder en het kind ernstig in zijn ontwikkeling bedreigd wordt, dan kan de jeugdreclassering de Raad voor de Kinderbescherming verzoeken om een beschermingsonderzoek in te stellen. Op grond daarvan kan de Raad voor de Kinderbescherming een

verzoek doen voor een ondertoezichtstelling bij de rechter. Als de rechter een ondertoezichtstelling uitspreekt wordt een gezinsvoogd aangesteld die ouders aanwijzingen kan geven ter bevordering van hun opvoedvaardigheden. Naast deze concrete mogelijkheden voor het vergroten van de betrokkenheid van ouders is de jeugdreclassering bezig met een doorontwikkeling van de methodiek om maatwerk te kunnen leveren gericht op verschillende doelgroepen. Gezinsgericht werken maakt daar deel van uit.

4. Interventies: versterken van het bewustzijn en de weerbaarheid

4.1 Landelijk kwaliteitskader

Zowel voor kinderen als hun ouders is het van belang dat zij zich bewust zijn van de risico's van crimineel gedrag en de impact die dit op het verdere leven kan sorteren. Behalve bewustwording is ook hun weerbaarheid tegen de lokroep van een criminele carrière belangrijk. Er zijn inmiddels veel kansrijke en effectieve interventies ontwikkeld voor ouders en hun kinderen. De werkzame mechanismen in deze preventieve interventies kunnen in het achtste voorstel in de initiatiefnota vervat worden in een landelijk kwaliteitskader. Dit voorkomt een wildgroei aan gedragsinterventies en bewustwordingstrajecten en draagt bij aan een effectieve besteding van de financiële middelen. Wij omarmen dit voorstel. Het formuleren van een kwaliteitskader, gebaseerd op bestaande inzichten zoals bijvoorbeeld toegepast bij de certificering van interventies door het Nederlands Jeugdinstituut, draagt bij aan de ontwikkeling, doorontwikkeling en landelijke uitrol van effectieve interventies. We zullen dit in samenspraak met de wetenschap opstellen, nadat we het voorstel beleidsmatig uitgewerkt hebben.

4.2 Beschikbaarheid van effectieve interventies

In het verlengde van het vorige punt oppert het negende voorstel om bewezen effectieve interventies die aan het kwaliteitskader voldoen, landelijk beschikbaar te stellen. Deze suggestie kan zeer breed opgevat worden en in dat geval zal het niet altijd in ons vermogen liggen om hieraan te voldoen. Omdat in de toelichting met name gerept wordt van de interventies Alleen jij bepaalt wie je bent (AJB) en Leerlingalert, zullen wij vooral op deze beide ingaan. Over de inzet van AJB hebben wij uw Kamer eerder geïnformeerd dat deze interventie thans in 30 gemeenten beschikbaar is.¹³ Dankzij de oplopende coalitieakkoord-middelen in de komende jaren voor de preventie van jeugdcriminaliteit is voor AJB inmiddels structureel budget beschikbaar gekomen. Hiermee kunnen wij deze interventie duurzaam en breed in het land inzetten in gemeenten met wijken waar de jeugdcriminaliteit groot is of waar preventief ingrijpen een toename van deze problematiek kan voorkomen, zoals mede beoogd in de motie-Van der Werf c.s.¹⁴ We zullen hiermee AJB naar verwachting vanaf 2026 kunnen uitbreiden naar maximaal 4.000 jongeren van 12 tot 18 jaar in een kwetsbare situatie uit het praktijkonderwijs en de basis- of kaderberoepsgerichte leerweg van het vmbo.

Ook Leerlingalert is een programma dat beoogt te voorkomen dat jongeren (verder) afglijden in de criminaliteit. Dit door politie, justitie, gemeenten, RIEC's en scholen ontwikkelde gratis lespakket verhoogt vooral de bewustwording over de risico's van de ondermijnende criminaliteit en ronselpraktijken van criminelen. Het programma richt zich niet alleen op jongeren, jongvolwassenen en docenten, maar ook op de

¹³ Kamerstuk 28 684, nr. 720.

¹⁴ Kamerstuk 35 925 VI, nr. 68.

ouders. Vermeldenswaard is dat er ook andere lessen ontwikkeld zijn voor de preventie van ondermijnende criminaliteit, zoals Kapot Sterk, Buit, Foute Centen en Ondermijn Ogen, waarvan de effectiviteit weliswaar nog niet bewezen is, maar die op het nog te ontwikkelen kwaliteitskader getoetst kunnen worden. Voor scholen is het belangrijk dat zij dergelijke lessen op één centrale plek kunnen vinden. De website van de Stichting School en Veiligheid is hiervoor het meest geschikte portaal. Voor effectieve interventies die (ook) de inzet van andere professionals vergen, zetten we in op erkenningstrajecten bij het Nederlands Jeugdinstituut en een centraal gebundeld aanbod op de site van het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid.

5. Interventies: doorbreken van criminele verleidingen

5.1 Het belang van scholing en werk

Het ontbreken van een afgeronde opleiding ontnemt jongeren het perspectief op een goede positie op de arbeidsmarkt met een navenant inkomen. Hierdoor kan de verleiding toenemen om langs illegale weg in een inkomen te voorzien. Het belang van scholing en werk is ook in de initiatiefnota onderkend, die hierbij met name wijst op de kansrijke interventie Integrale Persoonsgerichte Toeleiding naar Arbeid (IPTA). Deze interventie beoogt het voorkomen van daderschap bij jongeren en jongvolwassenen met multiproblematiek door intensieve en praktische coaching op verschillende leefgebieden. Het gaat bijvoorbeeld om jongeren die uitgevallen zijn op school, schulden hebben en/of kampen met psychische problemen. Zij krijgen via IPTA begeleiding naar een (vak)opleiding, werk of dagbesteding. In 2019 is IPTA als pilot gestart met 6 fte in vijf gemeenten en is inmiddels uitgebreid naar dertien gemeenten met de inzet van 18 fte.¹⁵

5.2 De «patseraanpak»

Jongeren die een scholings- of arbeidstraject hebben afgerond, kunnen in de visie van de initiatiefnemer echter nog steeds vatbaar zijn voor de verleidingen van het snel geld verdienen. Onder het motto dat misdaad niet mag lonen, pleit hij er dan ook voor de besteding van de langs illegale weg verkregen inkomsten zoveel mogelijk te frustreren en te ontnemen. Hij stelt de zogeheten «patseraanpak» als voorbeeld, waarbij dure goederen van jongeren in beslag genomen kunnen worden en vraagt in zijn tiende voorstel om te bevorderen dat gemeenten vaker gebruik kunnen maken van de patseraanpak gericht op jongeren. Dat is een goede aanpak, want het stellen van grenzen is een belangrijk element in het voorkomen van criminele carrières van jongeren. Daarom zetten we bij de aanpak van ondermijning in op Preventie met *Gezag*. Jongeren in kwetsbare wijken krijgen niet alleen meer perspectief geboden met behulp van onder meer sociale (gedrags-)interventies, opleiding en toeleiding naar werk, maar er worden ook nadrukkelijk grenzen gesteld.

Er zijn jongeren die met criminele activiteiten een substantieel vermogen vergaren. Het pronken met dure goederen is slecht voorbeeldgedrag dat andere leeftijdgenoten negatief kan beïnvloeden. Het is belangrijk deze jongeren en hun omgeving te laten zien dat misdaad niet loont. In Rotterdam zet men daarom in op het afpakken van onverklaarbaar verkregen vermogen.¹⁶ Dit gebeurt in de context van de bredere aanpak van ondermijning. We zullen dergelijke voorbeelden van goede

¹⁵ Kamerstuk 28 684, nr. 720.

¹⁶ De politie hanteert de term «patseraanpak» niet meer, omdat het een methodiek betreft binnen de algehele aanpak van onverklaarbaar verkregen vermogen.

werkwijzen actief landelijk verspreiden. In meerdere eenheden zet de politie bovendien in op de aanpak van uiterlijk vertoon bij jongeren. Intern deelt ze laagdrempelige kennis-clips, afgestemd op de medewerkers in de gebiedsgebonden politie, met daarin een uitleg hoe zowel conservatoir als bij verbeurdverklaring beslag gelegd kan worden.

Voorbeelden van goede werkwijzen zullen ook in het programma Preventie met Gezag worden meegenomen. Preventie met Gezag is een lerende aanpak, waarin doorlopend wordt gereflecteerd op wat wel en niet werkt en de deelnemende partners actief ervaringen uitwisselen. Het is de bedoeling om bewezen effectieve interventies en/of elementen uit een lokale aanpak zo veel mogelijk landelijk voor gemeenten te ontsluiten. Uiteraard blijft de manier waarop gemeenten een aanpak vormgeven afhankelijk van de lokale problematiek en situatie; het vergt een combinatie van een bewezen effectieve interventies én lokaal maatwerk.

6. Interventies: dader of slachtoffer

6.1 Doorgroeiërs in de criminaliteit

Met het overgrote deel van de jongeren gaat het gelukkig goed en zorgt het «eigen dorp» voor een veilige, gezonde en kansrijke omgeving. Daar waar een jongere over de schreef gaat, moet preventief ingrijpen een verdere ontsporing voorkomen en draagt, zoals we in de vorige paragrafen zagen, ook het ministerie in samenwerking met lokale partijen zijn steentje bij. Maar ook wanneer een repressieve aanpak onvermijdelijk is, blijft een pedagogische invalshoek bij voorkeur prevaleren. In de kern berust ons justitiële beleid dan ook op vier pijlers: 1. het beschermen van jongeren die opgroeien in een risicovolle gezinssituatie; 2. de preventie van jeugdcriminaliteit; 3. maatwerk in de snelle toepassing van het jeugdstrafrecht en niet-strafrechtelijke afdoeningen; 4. op herstel gerichte re-integratie van delinquente jongeren in de samenleving.

Weliswaar zijn jongeren relatief oververtegenwoordigd in de criminaliteit, maar het is goed te bedenken dat veel jeugdcriminaliteit van kortstondige aard is. Slechts een klein deel persisteert in het plegen van strafbare feiten en bouwt een criminele carrière op. Doorgroeiërs heten zij in de initiatiefnota. Doorgroeiërs (in de georganiseerde en ondermijnende criminaliteit) hebben een grote ontwrichtende invloed op buurten. Ze houden zich bezig met de rekrutering van jonge aanwas, overvallen, straatroven en geweld, hebben posities in grotere criminele netwerken en zijn moeilijk te bewegen tot gedragsverandering. Uit onderzoek blijkt dat we in het algemeen niet met steeds jongere daders te maken hebben.¹⁷ Wel is er sprake van zeer kleine groepen jonge criminelen die al op jonge leeftijd in de drugscriminaliteit terecht zijn gekomen en doorgroeien op de *hotspots* her en der in de grote steden.

Deze jongeren vormen een belangrijke doelgroep binnen het programma Preventie met Gezag. De aanpak van doorgroeiërs krijgt hierin vaak vorm binnen een persoonsgerichte aanpak. Een essentieel onderdeel van interventies gericht op doorgroeiërs is dat er zicht wordt verkregen op de doelgroep waarvoor die interventies bedoeld zijn. Hoewel dit een basisvoorwaarde is, ontbreekt het zicht op de doelgroep «doorgroeiërs» nog te vaak. Belangrijk voor dit zicht is een goede verbinding met het jongerenwerk. Daarnaast is het van belang dat er goed wordt samengewerkt met partners in de justitieketen, zoals de politie, het Openbaar Ministerie, de reclassering, Gecertificeerde Instellingen voor jeugdbe-

¹⁷ Ido Weijers, Henk Ferwerda en Robby Rok: «Verharding van de jeugdcriminaliteit. Het probleem van potentiële doorgroeiërs». In: NJB 2021, nr. 3.

scherming en jeugdreclassering, de Raad voor de Kinderbescherming en de rechtspraak. Met deze partners zal intensiever samengewerkt gaan worden om het online en offline zicht op de doelgroep en de te nemen maatregelen te verbeteren, zodat jongeren minder vaak recidiveren.

6.2 Criminele uitbuiting

Jongeren zijn in hun puberteit vatbaar voor het verleggen van hun grenzen en makkelijk te beïnvloeden, waarvan ook de door de initiatiefnemer genoemde criminele ronselaars en uitbuiters proberen te profiteren. Met recht vraagt hij aandacht voor kwetsbare jongeren die in de criminele fuik gezwommen zijn. Dit brengt hem in twee voorstellen tot maatregelen die criminele uitbuiting van jongeren als onderdeel van mensenhandel beogen te bestrijden. Ten eerste vraagt hij in zijn elfde voorstel om een snelle herziening van de strafbaarstelling van mensenhandel (artikel 273f van het Wetboek van Strafrecht), zoals ook voorgenomen in het coalitieakkoord. Hij wijst op het belang van vereenvoudiging van de bewijslast om zo de toepasbaarheid van de wet in de praktijk te vergroten. We onderschrijven dit doel. Met de modernisering van het wetsvoorstel willen we voorzien in een toegankelijker wet, waarmee de praktijk beter uit de voeten kan. De strafrechtelijke bescherming wordt vergroot door een werkbaarder wetsartikel en belangrijke uitbreidingen van de strafrechtelijke aansprakelijkheid, onder meer ten aanzien van het profijt trekken uit mensenhandel. Al met al zien de aanpassingen erop om, zoals ook met het lid Verkuijlen gewisseld tijdens het commissiedebat over mensenhandel en prostitutie op 19 januari 2023 (Kamerstuk 28 638, nr. 216), van het wetsartikel een lang en scherp zwaard in de bestrijding van mensenhandel te maken. Het wetsvoorstel is inmiddels in februari in consultatie gegeven.

Bij het voorkomen van jonge aanwas moeten we beseffen dat niet iedereen die criminele feiten pleegt, dat ook vrijwillig doet. Slachtofferchap en daderschap lopen vaak door elkaar heen. Iemand die op het eerste gezicht een dader van een strafbaar feit lijkt te zijn, blijkt dan bij nader inzien een slachtoffer van criminele uitbuiting. Het twaalfde voorstel in de initiatiefnota doet de suggestie om in lijn met de motie van de leden Kuik, Bikker en Verkuijlen de aanpak van mensenhandel, in casu criminele uitbuiting, onderdeel te maken van de aanpak van ondermijning.¹⁸ Dit voorstel is reeds in gang gezet en zullen we dit jaar verder uitbouwen. Zo is als onderdeel van de integrale aanpak van criminele uitbuiting ook bij het tegengaan van ondermijning de aandacht gevestigd op de mogelijke dwang die aan het strafbaar handelen ten grondslag ligt. Een ander onderdeel van de integrale aanpak vormen de recent gepubliceerde onderzoeken naar criminele uitbuiting door het Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel (CKM), die in opdracht van ons ministerie uitgevoerd zijn en waarnaar ook de initiatiefnota verwijst. Dit voorjaar ontvangt uw Kamer een schriftelijke reactie op deze onderzoeken. Daarnaast financieren we een pilot van het CKM om online een landelijk platform te testen dat zich richt op het bereiken, beschermen en helpen van (potentiële) slachtoffers van criminele uitbuiting.

De politie heeft afgelopen jaar het actieplan «Aanpak en bestrijding criminele uitbuiting» opgesteld, dat tot uitvoering wordt gebracht door de opsporingsteams van de politie die zijn gespecialiseerd in de opsporing van mensenhandel. Dit plan richt zich onder meer op het vergroten van de bewustwording over criminele uitbuiting en het herkennen van de signalen daarvan bij zowel andere politieonderdelen als de partners. Centraal staat hierbij hoe signalen kunnen worden gemeld. Daarnaast

¹⁸ Kamerstuk 35 925 VI, nr. 118.

wordt geïnvesteerd in het maken van intelligence beelden van criminele uitbuiting, worden zaken van criminele uitbuiting vaker geprioriteerd, is er aandacht voor online opsporing van criminele uitbuiting, worden aandachtfunctionarissen criminele uitbuiting binnen de mensenhandel teams aangesteld en worden *best practices* gedeeld.

7. Interventies: licht verstandelijke beperking

7.1 Passende aandacht in interventies

Terecht signaleert de initiatiefnemer dat een licht verstandelijke beperking (LVB) een van de individuele risicofactoren is voor het plegen van strafbare feiten. Personen met een LVB zijn relatief oververtegenwoordigd in de strafrechtketen. In de samenleving heeft ongeveer 6% een LVB, terwijl dit in de strafrechtketen circa 30% is. Mensen met een LVB blijken ook drie tot vier keer vaker slachtoffer dan personen zonder LVB.¹⁹ Een aantal kenmerken is van invloed op hun dader- en slachtofferschap. Zo zijn personen met een LVB makkelijker te beïnvloeden, overzien zij de consequenties van hun handelen minder goed en kunnen zij moeilijker weerstand bieden aan aansporingen in hun sociale omgeving tot grensoverschrijdend gedrag. Passende aandacht in de strafrechtketen voor deze groep draagt bij aan het verminderen en voorkomen van hun recidive en slachtofferschap. In dat licht kunnen we het dertiende voorstel in de initiatiefnota omarmen om effectieve interventies, zoals Halt, nog gericht te enten op de behoeften van LVB'ers.

Specifiek voor Halt kunnen we melden dat deze organisatie de afgelopen jaren belangrijke stappen heeft gezet om de interventie LVB-*proof* te maken. Denk hierbij aan het gebruik van picto-kaartjes, het excuusboekje, de animatiefilmpjes in leeropdrachten en een extra gesprek voor jongeren met een LVB. Daarnaast voorziet de basisopleiding voor nieuwe Halt-medewerkers in een e-learning over de doelgroep met een LVB en is er een verdiepingscursus. Halt volgt tevens voortdurend de actualiteit en nieuwe ontwikkelingen, die ertoe kunnen leiden dat bijsturing in de interventie voor mensen met een LVB vereist is.

7.2 Testen van Halt-jongeren op LVB

Bij passende aandacht voor jongeren met een LVB in de strafrechtketen hoort ook dat een diagnose van deze problematiek gesteld kan worden. De SCIL (SCreener voor Intelligentie en Licht verstandelijke beperking) is een waardevol instrument dat een vermoeden van een LVB aan het licht kan brengen. De SCIL is onlangs geëvalueerd en hieruit bleek dat de (jeugd)strafrechtketen, inclusief Halt, de SCIL nog niet structureel afneemt.²⁰ Dit heeft verschillende oorzaken, waarbij gebrek aan tijd als grootste obstakel naar voren kwam. Een betere signalering van LVB maakt deel uit van de werkagenda «Strafrechtketen LVB-proof». Dit is van wezenlijk belang, omdat een passende aanpak van jongeren met een LVB begint bij de signalering. Het doel is bij iedereen die in de (jeugd)strafrechtketen terecht komt en een LVB heeft, dit ook daadwerkelijk te signaleren. Dit kan met de SCIL, maar bijvoorbeeld ook via betere informatie-uitwisseling met andere betrokken partijen. Alleen als er evident geen sprake van een LVB, bijvoorbeeld omdat een hoog opleidingsniveau bekend is, kan de SCIL achterwege blijven. De signalering kan door Halt worden gedaan, maar bijvoorbeeld ook elders in de keten door de Raad voor de Kinderbescherming. Deze ambitie is in lijn met het veertiende voorstel, waarin de initiatiefnota oproept om Halt bij alle

¹⁹ Kamerstuk 29 279, nr. 658.

²⁰ Kamerstuk 29 279, nr. 756.

jongeren een SCIL-test af te laten nemen. Eind 2024 zullen we uw Kamer informeren over de uitkomsten van de werkagenda «Strafrechtketen LVB-proof» en welke stappen zijn gezet om te komen tot een structurele toepassing van de SCIL in de jeugdstrafrechtketen.

7.3 Verhoging van de Halt-leeftijd voor jongeren met een LVB

Volgens het vijftiende voorstel in de initiatiefnota past een verhoging van de Halt-leeftijd voor jongeren met een erkende LVB-diagnose bij de doorontwikkeling van de Halt-interventie voor deze doelgroep. Reeds eerder is een pilot «Halt voor jongvolwassenen» uitgevoerd en geëvalueerd, waarna besloten is de leeftijd voor Halt niet te verhogen.²¹ Meerdere aspecten spelen hierbij een rol, die ook relevant zijn voor de vraag of jongvolwassenen met een LVB-diagnose naar Halt verwezen moeten worden. Uitgangspunt is dat jongvolwassenen in het algemeen meer verantwoordelijk gehouden mogen worden voor hun daden dan minderjarigen. De gedachte achter het bij wijze van pilot openstellen van Halt voor jongvolwassenen lag op drieërlei vlak: de behoefte aan een pedagogische interventie, aan (meer) aandacht voor het slachtoffer en de mogelijkheid tot een alternatieve afdoening.

Bij het eerste punt, de behoefte aan een pedagogische afdoening, speelde vooral de wens van meer ouderbetrokkenheid, waarin niet alleen Halt voorziet, maar ook de drie reclasseringsorganisaties. Bij de jongvolwassenen is de meerwaarde van de ouderlijke betrokkenheid bij de Halt-afdoening evenwel beperkt, omdat hun leefwereld en de rol en betrokkenheid van hun ouders aanmerkelijk verschillen van die bij minderjarigen. De inzet van een pedagogische afdoening zoals Halt heeft ook weinig invloed op de recidivevermindering, aangezien de kans op recidive voor jongvolwassenen *first offenders* op zichzelf al zeer laag is. Ook het tweede doel, (meer) aandacht voor het slachtoffer, houdt geen stand, omdat er in iedere zaak aandacht is voor slachtoffers. De mate waarin is niet afhankelijk van de afdoening. Op het punt van de behoefte aan een alternatieve afdoening ten slotte bestaat er ook voor meerderjarige *first offenders* de mogelijkheid om een reprimande op te leggen, gelet op de persoonlijke omstandigheden. Vanwege al deze overwegingen zien we geen aanleiding speciaal voor jongvolwassenen met een LVB af te wijken van het eerdere standpunt om de Halt-leeftijd niet te verhogen. Dit laat onverlet dat alle partijen in de gehele strafrechtketen met de eerder genoemde werkagenda «Strafrechtketen LVB-proof» werken aan een zorgvuldiger benadering van minderjarigen én volwassenen met een LVB, waarvan de voortgang in een werkgroep gemonitord wordt. Langs deze weg voorzien we in de invulling van het voorstel in de initiatiefnota.

8. Interventies: succesvolle terugkeer in de samenleving

8.1 Voorkomen van recidive

Voor de preventie van jeugdcriminaliteit is het van belang herhaald ouderschap te voorkomen. Uit onderzoek blijkt dat de recidive van jeugdige daders met enige fluctuaties gemiddeld op 35% ligt. Bij de zwaardere doelgroep van jongeren uit de justitiële jeugdinrichtingen ligt de algemene recidive op 56%.²² Onze ambitie is de recidive van deze jongeren te verminderen door een goede re-integratie in de samenleving te versterken. Effectieve nazorg en re-integratie zijn cruciaal vanaf dag één in detentie. De afgelopen jaren zijn daarom verdere stappen gezet bij het

²¹ Kamerstuk 28 741, nr. 79.

²² Kamerstukken 29 911 en 29 279, nr. 333.

bieden van een sluitende en nog meer persoonsgerichte nazorg.²³ Het uitgangspunt is dat de betrokken organisaties integrale afspraken over de nazorg maken samen met de jongere, zijn ouders of verzorgers en eventuele andere personen in zijn netwerk en die afspraken periodiek evalueren. De Raad voor de Kinderbescherming is voorzitter van het nazorgoverleg en casusregisseur in het proces van nazorg onder strafrechtelijke titel en bij de overdracht naar het vrijwillige kader.²⁴ De partners in de jeugdstrafrechtketen hebben regionaal afspraken gemaakt over de nazorg en in samenwerkingsconvenanten vastgelegd. Dit traject is begeleid en gefaciliteerd door een landelijk ondersteuningsteam.

Jongeren hebben vooral behoefte aan praktische hulp. Een kernpunt is waar en wanneer deze beschikbaar moet zijn. Behalve dat (ex-)gedetineerden een eigen verantwoordelijkheid hebben, is hiervoor op grond van de Jeugdwet en de wet Maatschappelijke ondersteuning ook een rol en verplichting weggelegd voor de gemeenten waar de jongeren en jongvolwassenen terugkeren. Zij vervullen een cruciale rol bij de voorbereiding en invulling van de nazorg en re-integratie van jeugdigen. Zo is het van belang dat de gemeente een vaste contactpersoon beschikbaar stelt voor deelname aan voornoemde nazorgtafel en die ingezet kan worden door de jeugdreclassering om bij haar begeleiding van de jongere te helpen met het oplossen van praktische problemen of gebruik van gemeentelijke voorzieningen.²⁵ Een mooi voorbeeld van de inzet van de jeugdreclassering is het van oorsprong Amsterdamse project Straatkracht, dat voorziet in een intensieve begeleiding van jongeren om verder afglijden in de (georganiseerde) criminaliteit te voorkomen. Dit project richt zich onder meer op het versterken van de pro-sociale bindingen, het regelen van praktische zaken en het opbouwen van een steunend netwerk en nazorg. De jeugdreclassering heeft de afgelopen tijd binnen het project Straatkracht een methodiek ontwikkeld voor de begeleiding van de geharde doelgroep. Hiermee zal, in het verlengde van de motie van Van Nispen en Toorenburg, in verschillende steden ervaring worden opgedaan.²⁶

8.2 Re-integratieofficier voor jongeren

Als zestiende en laatste voorstel pleit de initiatiefnemer voor de besteding van € 2 miljoen uit het budget van Preventie met Gezag voor het aanstellen van re-integratieofficiëren (Rio) exclusief voor jeugd, te verdelen over de betrokken «15+4 gemeenten». Ons ingezette beleid sluit aan bij onderhavig voorstel, zij het met een bredere reikwijdte dan de beoogde negentien gemeenten. Net als eerder bij het tweede voorstel aangegeven, zal er vanuit Preventie met Gezag geen gelabeld geld ingezet worden. In de fase waarin de Rio-werkwijze zich thans bevindt, is het belangrijk om gemeenten houvast te bieden, zonder wendbaarheid en ruimte voor *couleur locale* te verliezen. De afgelopen periode is fors ingezet op een landelijke uitrol van de Rio voor de doelgroep (ex)gedetineerde geweldplegers (18–27 jaar) met een hardnekkige multiproblematiek.²⁷ Ondersteund door de motie-Van der Werf c.s. is de capaciteit voor de Rio-werkwijze inmiddels uitgebreid van 4 fte naar 30 fte. Een deel van die extra fte's gaat naar zes van de «15+4 gemeenten». In twee van de deelnemende gemeenten is een pilot Rio voor jongeren onder de 18 jaar gestart. Uit de evaluatie moet blijken in hoeverre de Rio voor minderjarigen meerwaarde heeft naast de beoogde landelijke dekking van de Rio

²³ Kamerstuk 28 741, nr. 81.

²⁴ Handreiking nazorg voor jeugdigen na verblijf in een Justitiële Jeugdinrichting. 2022.

²⁵ Kamerstukken 28 741 en 24 587, nr. 92.

²⁶ Kamerstukken 29 911 en 29 279, nr. 289.

²⁷ Kamerstuk 28 684, nr. 720.

voor volwassenen. Over de eerste bevindingen van deze pilot zullen we de Tweede Kamer eind 2023 informeren.

9. Tot besluit

De waardevolle initiatiefnota in ogenschouw nemend, kunnen we het overgrote deel van de voorstellen onderschrijven en overnemen. Deels ondersteunen ze het reeds ingezette beleid en deels incorporeren we ze alsnog in ons beleid. De voortgang zullen we monitoren. Zoals in deze kabinetsreactie aangegeven, zullen we op verschillende momenten uw Kamer informeren over de voortgang op specifieke onderwerpen. In een verzamelbrief zullen wij daarnaast eind 2023 ingaan op de uitwerking van de overige door ons omarmde voorstellen.

De Minister van Justitie en Veiligheid,
D. Yeşilgöz-Zegerius

De Minister voor Rechtsbescherming,
F.M. Weerwind